

VAIKO ATSKYRIMO NUO TĖVŲ PRAKTINIO TAIKYMO ASPEKTAI

Dr. Brigita Kairienė

Mykolo Romerio universitetas, Socialinės politikos fakultetas, Edukologijos katedra
Ateities g. 20, LT-10101 Vilnius
Telefonas (8 5) 271 4710
Elektroninis paštas edk@mruni.eu

Violeta Purpurovič

Mykolo Romerio universitetas, Socialinės politikos fakultetas, Edukologijos katedra
Ateities g. 20, LT-10101 Vilnius
Telefonas (8 5) 271 4710
Elektroninis paštas edk@mruni.eu

Pateikta 2011 m. vasario 22 d.

Parengta spausdinti 2011 m. balandžio 19 d.

Anotacija

Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi ir sveikai vystytis, teisę žinoti, kas jo tėvai ir gyventi su jais bei būti jų auklėjamam ir aprūpinamam. Tačiau tėvai ne visuomet gali įgyvendinti teises ir pareigas vaikams. Kadangi vaikas negali būti paliktas be globos, iškyla vaiko teisių įgyvendinimo, interesų užtikrinimo ir atstovavimo jam poreikis, o tai lemia, kad ribojamos tėvų teisės bei vaikui teikiama globa (rūpyba). Vienas iš tėvų teisių ribojimo būdų – vaiko atskyrimas nuo tėvų. Atskyrus vaiką nuo tėvų (tėvo arba motinos), jie netenka teisės gyventi kartu su vaiku ir reikalauti jį grąžinti iš kitų asmenų. Kitomis teisėmis tėvai gali naudotis tiek, kiek tai įmanoma, negyvenant kartu su vaiku.

Nustatyta, kad, atskiriant vaiką nuo tėvų, iškyla tėvų teisių ir pareigų įgyvendinimo problema. Nors tėvams išlieka visos teisės ir pareigos vaiko atžvilgiu, išskyrus teisę gyventi su vaiku bei atstovauti vaikui, tačiau vaiko globėjas taip pat įgyvendina teises ir pareigas vaikui, todėl lieka neaišku, kam turėtų būti teikiama pirmenybė, įgyvendinant vaiko teises ir užtikrinant jo interesus – tėvams ar globėjams.

Taikant vaiko ir tėvų(-o) atskyrimą, susiduriama su įstatyminio reglamentavimo ribotumu: atskyrimą taikyti įmanoma tik tais atvejais, kai tėvas(-ai) dėl objektyvių aplinkybių, susijusių su fiziniu atsiskyrimu, negali įgyvendinti teises ir pareigas vaiko atžvilgiu. Kai tėvai gyvena kartu su vaiku, tačiau dėl savo sveikatos būklės negali atstovauti vaiko teisių ir interesų, situacija neatitinka atskyrimo taikymo sąlygos – tėvų gyvenimo skyrium nuo vaiko.

Reikšminiai žodžiai: vaiko teisės, tėvų teisės ir pareigos, vaiko atskyrimas nuo tėvų.

Įvadas

Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi ir sveikai vystytis, teisę žinoti, kas jo tėvai bei gyventi su savo tėvais ir būti jų auklėjamam bei aprūpinamam (Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262). Tėvų teisės ir pareigos kildinamos iš vaikų teisių, kurios yra prigimtinės. Tėvų teisės ir pareigos įvardijamos kaip tėvų valdžia, kurios turinys apibrėžiamas kaip tėvų teisė bei pareiga dorai auklėti ir prižiūrėti savo vaikus, rūpintis jų sveikata, išlaikyti juos, atsižvelgiant į fizinę bei protinę vaikų būklę sudaryti palankias sąlygas visapusiškai ir harmoningai vystytis, kad jie būtų parengti savarankiškai gyventi visuomenėje (Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262). Tačiau tėvai ne visuomet gali įgyvendinti teises ir pareigas vaikams. Vaikas negali būti paliktas be globos, todėl iškyla vaiko teisių įgyvendinimo, interesų užtikrinimo ir atstovavimo jam klausimas. Tai lemia, kad tėvų teisės ribojamos ir steigiamą vaiko globa (rūpyba).

Yra du tėvų teisių ribojimo būdai – tėvų valdžios apribojimas ir vaiko atskyrimas nuo tėvų. Tėvų valdžia apribojama, kai tėvai neįgyvendina tėvų valdžios dėl savo kaltės arba ja piktnaudžiauja. Vaikas atskiriamas nuo tėvų tada, kai tėvai negali įgyvendinti tėvų valdžios vaiko atžvilgiu dėl objektyvių aplinkybių, nesant jų kaltės. Tokiomis aplinkybėmis įvardijama tėvų liga, dėl kurios tėvams patiems reikalinga priežiūra, slauga, ir tėvų (arba vieno iš turimų tėvų) išvykimas – į ilgalaikę komandiruotę darbo reikalais, emigravus ir kt. Vaiko atskyrimas nuo tėvų yra laikina priemonė, siekiant įgyvendinti vaiko teises ir užtikrinti jo interesus.

Tais atvejais, kai tėvai (tėvas arba motina) negyvena kartu su vaiku dėl susiklosčiusių objektyvių aplinkybių (dėl ligos ir kt.) bei reikia nuspręsti, kur turi gyventi vaikas, teismas gali nuspręsti atskirti vaiką nuo tėvų (tėvo arba motinos). Jei nepalankios aplinkybės susiklosto vienam iš tėvų, o kitas gali gyventi kartu su vaiku ir auklėti jį, vaikas atskiriamas tik nuo to iš tėvų. Atskirtam nuo tėvų vaikui, išsaugomos visos asmeninės ir turtinės jo teisės bei pareigos, pagrįstos giminyste. Atskyrus vaiką nuo tėvų (tėvo arba motinos), jie netenka teisės gyventi kartu su vaiku ir teisės iš kitų asmenų reikalauti jį gražinti. Kitomis teisėmis tėvai gali naudotis tiek, kiek tai įmanoma, negyvenant kartu su vaiku (Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262). Atskyrus vaiką nuo vieno iš tėvų, jų valdžią įgyvendina kitas tėvas, tačiau vaiką atskyrus nuo abiejų tėvų arba vienintelio esamo vieno tėvo, vaikui steigama laikinoji globa (rūpyba), paskiriamas globėjas (rūpintojas); šiam suteikiamos teisės ir pareigos, kurios priklausė tėvams – vaiko priežiūra, auklėjimas, teisių bei interesų gynimas ir atstovavimas jam (Valstybės žinios. 1994, Nr. 89-1706). Skirtingai nuo tėvų valdžios apribojimo, vaiko atskyrimo nuo tėvų atveju, tėvams ribojamos tik tam tikros teisės vaiko atžvilgiu, o vaiko teisės tėvų atžvilgiu išlieka. Taigi kyla klausimas, kaip įgyvendinamos vaiko teisės ir interesai, taikant atskyrimą. Taip pat aktualu išsiaiškinti, kaip tėvai įgyvendina teises ir pareigas vaiko atžvilgiu, kai tuo pat metu jas, vaiką atskyrus nuo abiejų tėvų arba vienintelio esančio tėvo, įstatymo nustatyta tvarka įgyvendina ir paskirtas globėjas (rūpintojas).

Vaiko atskyrimo nuo tėvų taikymo aspektai nėra plačiai nagrinėti. G. Sagatys (2003, 2006) analizavo vaiko teisės į šeimos ryšius įgyvendinimo svarbą, vaiko ir tėvų atskyrimą bei taikomas alternatyvios globos priemones; vaiko atskyrimo nuo tėvų priežastis – tėvų emigracijos reiškinį nagrinėjo I. Juozeliūnienė, L. Kanapienienė ir A. Kazlauskienė (2008); vaikų, laikinai atskirtų nuo tėvų dėl emigracijos, socialines ir psichologines problemas gvildeno A. Kasparavičienė ir R. Čepienė (2007); vaikų, patyrusių atskyrimą nuo tėvų dėl jų emigracijos, globos, priežiūros ir apsaugos užtikrinimą tyrė A. Gumuliauskienė, T. Butvilas ir J. Butvilienė (2008) bei R. Šalaševičiūtė (2007); V. Mikelėnas (2006) nagrinėjo atskyrimo teisinius aspektus.

Probleminiai klausimai. Kaip praktiškai įgyvendinami vaiko teisės ir interesai, taikant atskyrimą. Kaip tėvai, kai vaikas nuo jų atskirtas, įgyvendina teises bei pareigas vaikui, kai tuo pat metu jas įgyvendina ir paskirtas globėjas (rūpintojas).

Tyrimo objektas – vaiko atskyrimo nuo tėvų praktinis taikymas.

Tyrimo tikslas – atskleisti vaiko atskyrimo nuo tėvų praktinio taikymo aspektus.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros ir teisės aktų analizė. Duomenų rinkimo metodas – pusiau struktūruotas interviu. Atlikta vaiko teisių apsaugos skyrių (toliau tekste – VTAS) specialistų, kurių viena iš funkcijų yra vaiko atskyrimo nuo tėvų taikymas (Valstybės žinios. 2009, Nr. 145-6437), apklausa, siekiant išsiaiškinti vaiko atskyrimo nuo tėvų praktinio taikymo aspektus. Duomenų analizės metodas – turinio (content) analizė.

Tyrimo imtis sudaryta, remiantis kriterine atranka, kuri taikoma, kai imties vienetai iš populiacijos atrenkami, laikantis tyrėjo nustatytų kriterijų (Bitinas ir kt., 2008). Informantai parinkti pagal kriterijus:

- Vilniaus apskrityje veikiančių vaiko teisių apsaugos skyrių specialistai;
- darbuotojai, tiesiogiai susiję su vaiko atskyrimo nuo tėvų taikymu;
- kurių darbo patirtis – ne mažiau kaip 1 metai.

Tyrimo imties dydis sudarytas, atsižvelgiant į B. Bitino ir kt. (2008) pateiktą renkamų duomenų informatyvumo principą: į tyrimą nauji respondentai buvo įtraukiami tol, kol pradėjo mažėti gaunamų duomenų informatyvumas. Tyrimo imties dydis – 9 informantai.

Vaiko atskyrimas nuo tėvų dėl tėvų emigracijos

Siekiant išsiaiškinti, kaip vyksta vaiko laikinosios globos nustatymas tėvų prašymu, informantų buvo klausama: „Kaip dažnai tėvai patys kreipiasi dėl laikinosios globos (rūpybos) vaikui nustatymo?“. Kaip teigia informantas [002, 2010-11-08]¹, „Kartais tėvai kreipiasi patys, o kartais atsitiktinai sužinoma. Kadangi, kaip man yra žinoma, nedaug tėvų, išvykdami į užsienį, praneša. Dažniausiai palieka vaikus seneliams, ir tik po to seneliai arba socialiniai darbuotojai, mokytojai, giminaičiai ar net kaimynai

¹ Informanto numeris ir interviu data.

praneša, kad vaikas yra be priežiūros“. Kita tyrimo dalyvė [004, 2010-11-08] teigia: „VTAS dažniausiai sužino atsitiktinai, nes nėra griežtai įstatymų numatytos pareigos ar sankcijos, kad tėvai būtų baudžiami, jei, pavyzdžiui, išvyks ir nepraneš VTAS-ui“.

Tyrimo dalyviai [003, 2010-11-08] ir [008, 2010-11-11] sužinojimą apie vaikus, likusius be tėvų globos, sieja su kylančiomis problemomis. Kaip pažymi tyrimo dalyvis [003, 2010-11-08], „Dažnai apie emigrantų paliktus beglobius vaikus sužinoma, kai nutinka bėda ir reikia nedelsiant susisiekti su tėvais. Pavyzdžiui, kai tėvai išvyko ir neteikia pinigų vaikų išlaikymui, tada seneliai ar kiti asmenys ateina į VTAS su klausimu, „ką daryti?“, arba praneša mokyklų administracija, pavyzdžiui, jei vaikas nelanko mokyklos, ar policija – jei vaikas padarė nusikaltimą, ar nukentėjo“. Pasak tyrimo dalyvio [008, 2010-11-11], „VTAS sužino vaikui nutikus bėdai, arba mokykloms pranešus, kad nemato tėvų, kad neateina, kad seneliai ateina, arba atsiranda kokie nors teisiniai dalykai, kuriuos turi tvarkyti vaiko įstatyminis atstovas, o pasirodo, kad tėvų nėra. VTAS pareiga išsiaiškinti situaciją, ar tėvai iš nežinojimo taip pasielgė, ar sąmoningai paliko vaikus. Kartais atsitinka, kad seneliai ateina ir sako, kad tėvai išvyko, jokio ryšio nepalaikome. Tada jau nustatoma ne laikinoji globa tėvų prašymu, o globa tėvams išvykus“.

Iš tyrimo dalyvių pasisakymų matyti, kad tėvai nelinkę kreiptis dėl laikinos vaiko globos nustatymo, išvykstant svetur. Tėvai, išvykdami dirbti į kitas šalis, dažniausiai pasirūpina vaikais, juos palikdami artimųjų arba pažįstamų globai ir priežiūrai. Tačiau šie asmenys negali pakankamai rūpintis vaikais, kadangi jie nėra įstatyminiai vaiko atstovai. Tokie vaikai lieka be teisėtų pagal įstatymą atstovų, kurie galėtų užtikrinti jų teisių įgyvendinimą ir apsaugą (Mikelėnas, 2006). Jeigu tėvai iš užsienio siunčia lėšų vaikui išlaikyti, taikoma vaiko atskyrimo nuo tėvų priemonė. Tačiau, jeigu išvykę tėvai nesirūpina vaiku ir jo išlaikymu, taikomas tėvų valdžios apribojimas.

Svarbu pažymėti, kad teisės aktuose nėra nustatytas tėvų gyvenimo atskirai nuo vaiko laikotarpis, kuriam esant tėvai turėtų kreiptis dėl vaiko laikinosios globos (rūpybos) jų prašymu nustatymo. Galima daryti prielaidą, kad dėl nepakankamai apibrėžtos vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo tėvams išvykus sąlygos tėvai gali delsti pasirūpinti tinkama vaiko teisių apsauga, interesų įgyvendinimu ir atstovavimu jam.

Tačiau tėvų išvykimas nereiškia, kad vaikai paliekami be globos. Gyvendami atskirai nuo vaikų, tėvai neturi galimybės įgyvendinti teisės gyventi su vaikais ir atstovauti jiems. Kitos teisės ir pareigos gali būti įgyvendinamos bendraujant su vaiku, nuolat domintis jo raida, poreikiais, pasiekimais, materialiai išlaikant vaiką ir sudarant palankias sąlygas jo raidai, mokymuisi, socializacijai, bendraujant bei bendradarbiaujant su vaiko globėjais, dalyvaujant, kai priimami svarbūs vaikui sprendimai. Vaiko atskyrimas nuo tėvų yra laikina vaiko teisių apsaugos ir interesų įgyvendinimo priemonė, todėl vaiko tėvų bei globėjų veiksmų, susijusių su vaiko interesais, suderinamumas yra ne tik būtina sėkmingos vaiko raidos ir socializacijos, bet ir svarbi vaiko bei tėvų artimų ryšių išsaugojimo sąlyga.

Vaiko atskyrimo nuo tėvų taikymas dėl tėvų ligos

Kaip jau buvo minėta, atskyrus vaiką nuo tėvų (tėvo arba motinos), jie netenka teisės gyventi kartu su vaiku ir reikalauti iš kitų asmenų jį gražinti. Kitomis teisėmis tėvai (tėvas arba motina) gali naudotis tiek, kiek tai įmanoma, negyvenant kartu su vaiku (Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262). Tai reiškia, kad tėvų (tėvo arba motinos) teisė matytis ir bendrauti su vaiku bei teisė priimti sprendimus, susijusius su vaiku, išlieka bei turi būti įgyvendinama, jei nepažeidžia vaiko interesų, nedaroma jam žalos. Išryškėjo du tyrimo dalyvių požiūriai į tėvų teisių ir pareigų vaiko atžvilgiu įgyvendinimą, vaiko atskyrimo nuo tėvų atvejais. Pirmasis požiūris pabrėžia vaiko ir tėvų bendravimo palaikymą, teigiant, kad vaiko atskyrimas nuo tėvų neturi būti tapatinamas su tėvystės teisių apribojimu kaip sankcija dėl tėvų valdžios nepakankamo arba netinkamo įgyvendinimo. Tai reiškia, kad tėvai turi teisę palaikyti ryšius su vaiku, o globėjai privalo tam sudaryti atitinkamas sąlygas. Kitas požiūris pažymi globėjo pirmumo teisę prieš tėvus, auklėjant vaiką, priimant sprendimus dėl jo.

Kalbant apie sprendimų, susijusių su vaiku, priėmimą, pastebėta, kad, priimant minėtus sprendimus, globėjams teikiama pirmenybė: [008, 2010-11-11] „Jeigu yra nustatyta globa (rūpyba), tai reiškia, kad globėjas (rūpintojas) yra vaiko įstatyminis atstovas ir jis turi teisę ir kartu pareigą spręsti klausimus, susijusius su globojimu (rūpinimu) vaiku“.

[006, 2010-11-11] „Vienareikšmiškai sprendžia tik globėjai. Ir taip yra, jeigu yra atskyrimas, tai jau apribojama tėvų pareiga ir teisė tiesiogiai rūpintis vaiku. Tai yra įstatyminiai vaiko atstovai“.

[009, 2010-11-11] „Jeigu žmogus yra sergantis, tai ką jis gali spręsti. Tėvas negali priimti atsakomybės už vaiką“.

[003, 2010-11-08] „Pirmenybės teisę, sprendžiant klausimus, susijusius su vaiku, turi globėjas (rūpintojas), nes tuo momentu jis yra įstatyminis vaiko atstovas“.

Tačiau, kaip teigia tiriamoji [007, 2010-11-11], „[...] tėvas pagal galimybę gali ir turi įtakoti sprendimų, susijusių su vaiku, priėmimą“ ir „[...] visi su vaiku susiję klausimai turėtų būti sprendžiami tarpusavyje, nebent vaiko tėvas (motina ar vienintelis iš turimų tėvų) dėl savo sunkios padėties negali priimti teisingų sprendimų“.

Pagal gautus atsakymus darytina išvada, kad nėra vieningos nuomonės, kaip turi būti įgyvendinamos tėvų, nuo kurių atskirtas vaikas, teisės bei pareigos – teisė matytis ir bendrauti su vaiku, teisė priimti sprendimus, susijusius su vaiku, tačiau visais atvejais vaiko bei tėvų ryšys turi būti palaikomas ir skatinamas.

Buvo siekiama nustatyti, kaip įgyvendinamos vaiko teisės ir interesai, kai tėvas (motina) negali įgyvendinti tėvų valdžios dėl objektyvių priežasčių – ligos. Vaiko atskyrimo nuo tėvų taikymo pagrindas yra objektyvi priežastis, dėl kurios vaiko tėvai (tėvas arba motina) negyvena kartu su vaiku. Tačiau tyrimu atskleista, kad pasitaiko atveju, kai tėvai (tėvas arba motina) gyvena toje pačioje patalpoje kaip ir vaikas, bet dėl objektyvių priežasčių – ligos – negali pasirūpinti vaiku, o netgi atvirkščiai – patiems būtina pagalba:

[002, 2010-11-08] „Istatyme numatyta, kad galima taikyti atskyrimą, jeigu tėvai dėl objektyvių priežasčių negyvena kartu su vaiku. Bet yra ir tokių situacijų, kad tėvai ar vienas iš turimų tėvų yra ligos pikaustytas prie lovos, bet gyvena su vaiku, nors ir dėl ligos negali juo pasirūpinti. Pavyzdžiui, gultintys, nevaikštantys žmonės. Praktikoje pasitaikė atveju, kad teismas atmetė prašymą dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų, motyvuodamas, kad motina su vaiku gyvena vienoje patalpoje, nors ir serga sunkia negydoma liga, negali pati pasirūpinti vaiku, nes jai pačiai reikia nuolatinės priežiūros ir pagalbos“.

[001, 2010-11-08] „Taikyti vaiko atskyrimą nuo tėvų, ar vieno iš turimų tėvų, yra labai sudėtinga. Civilinis kodeksas numato, kad vaiko atskyrimo nuo tėvų pagrindas – objektyvios priežastys bei tėvų ir vaikų gyvenimas skyrium. Interpretuojant šį straipsnį objektyviomis priežastimis galėtų būti tėvų (ar vieno iš turimų tėvų) sunki psichikos liga ar kita liga, dėl kurios jis visą laiką turėtų gulėti ligoninėje. O ką daryti, kai tėvai negali pasirūpinti vaikais, nes serga neužkrečiama sunkia liga, dėl kurios negali pasirūpinti net patys savimi, ar yra suparalyžuoti ir gyvena kartu su vaikais. Šiuo atveju vaiko atskyrimo nuo tėvų negalima taikyti, nes neatitinka reikalavimo – gyvenimo skyrium“.

[005, 2010-11-11] „Atskyrimą taikyti yra labai sunku ir viena didžiausių problemų, kad turi gyventi skyrium. O iš esmės, kai yra tėvų liga, jais irgi turi kažkas rūpintis. Paprastai, jeigu seneliai rūpinasi anūkais, tai jie ir savo vaikais rūpinasi. Tai yra esminis reikalavimas, kad tėvai turi gyventi atskirai nuo vaikų. O realiai gyvenime yra taip, kad gyvena kartu“.

Siekiant užtikrinti vaiko teisių ir interesų įgyvendinimą, susiduria vaiko ir sergančio tėvo (motinos) teisės bei interesai – vaiko teisė ir interesas būti globojamam bei turėti visavertį įstatyminių atstovų, tuo tarpu sergantis tėvas (motina) irgi turi teises ir poreikius, kaip antai – auklėti vaiką, bendrauti su juo, dalyvauti jo gyvenime. Taip pat svarbus ir vaiko globos (rūpybos) klausimas, nes, nors šalia yra vaiko tėvai (arba vienintelis iš turimų tėvų), jie vaiko interesų negali atstovauti, nes jiems patiems reikalinga pagalba bei slauga. Todėl šiuo atveju sprendimo priėmimo teisė ir pareiga lieka teismui. Kaip teigia tyrimo dalyvė [003, 2010-11-08], „Teismas, priimdamas sprendimą dėl nuolatinės globos ir vaiko atskyrimo nuo tėvų taikymo, vadovaujasi teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais ir priima nutarimą visapusiškai išnagrinėjęs atvejį“. Tai reiškia, kad teismas atsižvelgia į visas bylos aplinkybes ir sprendimą priima, vadovaudamasis geriausių vaiko interesų principu. Kaip pažymi tyrimo dalyvė [008, 2010-11-08], „Teismas, nagrinėdamas ieškinius dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų, vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais, nustatė vaiko atskyrimą nuo tėvų ir nuolatinę globą (rūpybą), leisdamas tėvams (ar vieninteliam iš turimų tėvų) toliau gyventi kartu su vaikais“.

Darytina išvada, kad vaiko ir tėvų gyvenimo skyrium aplinkybė, taikant vaiko atskyrimo nuo tėvų priemonę, yra esminė, nes nuo vaiko atskirtas tėvas arba tėvai netenka teisės gyventi kartu su vaiku bei reikalauti, kad jis būtų kitų asmenų gražintas. Todėl kyla klausimas, ar visuomet yra įmanoma ir būtina tenkinti gyvenimo skyrium sąlygą.

Apibendrinant galima pasakyti, kad taikyti vaiko atskyrimo nuo tėvų priemonę yra sudėtinga, kai tėvai, nors dėl objektyvių aplinkybių – ligos – ir negali visiškai įgyvendinti teises ir pareigas vaikui, tačiau susidariusi situacija formaliai neatitinka atskyrimo sąlygos – gyvenimo atskirai. Taikant vaiko atskyrimo nuo tėvų (tėvo arba motinos) priemonę, kai tėvai (tėvas arba motina) guli ligoninėje, problemų nekyla, nes vaikas gyvena atskirai nuo tėvų. Tuo tarpu kai reikia spręsti vaiko atstovavimo klausimą, kai sergantys tėvai (tėvas arba motina) gyvena kartu su vaiku, kyla sunkumų, kuriuos gali išspręsti tik teismas.

Išvados

1. Įgyvendinant vaiko atskyrimo nuo tėvų priemonę, iškyla tėvų teisių ir pareigų vaikams įgyvendinimo problema. Nors tėvams išlieka visos teisės bei pareigos vaiko atžvilgiu, išskyrus teisę gyventi

su vaiku ir atstovauti jam, tačiau vaiko globėjas taip pat įgyvendina teises bei pareigas vaikui, todėl lieka neaišku, kam turėtų būti teikiama pirmenybė, įgyvendinant vaiko teises ir užtikrinant jo interesus – tėvams ar globėjams.

2. Taikant vaiko ir tėvo(-ų) atskyrimo priemonę, susiduriama su įstatyminio reglamentavimo ribotumu. Atskyrimo priemonę taikyti įmanoma tik tais atvejais, kai motina/tėvas(-ai) dėl objektyvių aplinkybių, susijusių su fiziniu atsiskyrimu, negali įgyvendinti vaiko teises ir pareigas (serga liga, dėl kurios yra būtinas ambulatorinis gydymas, arba yra išvykę). Kitais atvejais, kai tėvai gyvena kartu su vaiku, tačiau dėl savo sveikatos būklės negali atstovauti vaiko teisėms ir interesams, situacija neatitinka atskyrimo taikymo sąlygos – tėvų gyvenimo skyrium nuo vaiko.

Literatūros sąrašas

1. Bitinas, B.; Rupsienė, V.; Žydžiūnaitė, V. Kokybinių tyrimų metodologija. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė, 2008.
2. Gumuliauskienė, A.; Butvilas, T.; Butvilienė, J. Tėvų emigraciją patyrusių vaikų globos ir socialinės gerovės užtikrinimas: ekspertų požiūris. *Socialiniai mokslai. Edukologija*. 2008, 4 (20): 145–150.
3. Juozeliūnienė, I.; Kanapienienė, L.; Kazlauskaitė A. Atotolio šeima: nauja užduotis šeimos sociologijai. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*. 2008, 1: 119–133.
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
5. Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 89-1706.
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. gruodžio 2 d. nutarimas Nr. 1593 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 17 d. nutarimo Nr. 1983 „Dėl bendrųjų Vaiko teisių apsaugos tarnybų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 145-6437.
7. Mikelėnas, V. Tarptautinių sutarčių vaiko teisių apsaugos srityje taikymas Lietuvos teismų praktikoje. *Justitia*, 2006, 1(59): 2–12.
8. Sagatys, G. Vaiko atskyrimas nuo tėvų ir alternatyvioji globa Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje. *Jurisprudencija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas. 2003, 41(33): 25–38.
9. Sagatys, G. Vaiko teisė į šeimos ryšius: Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos įgyvendinimas Lietuvoje. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006.

ASPECTS OF PRACTICAL IMPLEMENTATION OF A CHILD'S SEPARATION FROM THEIR PARENTS

Dr. Brigita Kairienė

Mykolas Romeris University

Violeta Purpurovič

Mykolas Romeris University

Summary

Each child has the inherent right to life and healthy development, the right to know his or her parents and to live together with his or her parents, as well as to be brought up and maintained by them. However, parents are not always able to implement their rights and duties in respect to their children. Since the child may not be left without guardianship, the need to implement the rights of the child, to ensure his or her interests and to represent him or her, leading to the restriction of parental powers and establishment of guardianship (care) for the child arises. One of the ways of restricting parental powers is through a child's separation from their parents. After the child's separation from their parents (the father or mother), the parents lose the right to live with the child and to require the return of the child to them from other persons. Parent may exercise their other rights as much as possible when living separately from their child.

It has been established that the problem of implementation of parental rights and duties in respect of their children arises when implementing the child's separation from their parents: although parents retain all rights and duties with regard to their child, except for the right to live together with the child and to represent him or her, the child's guardian also implements rights and duties in respect of the child, therefore, it remains unclear who should be given the priority when implementing the rights of the child and ensuring his or her interests—the parents or guardians.

When implementing the child's separation from their parent(s), limitation of statutory regulation arises: implementation of separation is possible only in the cases when a mother/father/parents are not able to implement the rights and duties in respect of the child due to any objective circumstances related to physical separation (suffer(s) the disease which requires out-patient treatment or is/are departed). In other cases, when parents live together with their child although they are not able to represent the rights and interests of the child due to their state of health, the situation does not fulfill the condition of implementation of the separation, i.e. parents do not live separately from the child.

Keywords: rights of child, rights and duties of parents, implementation of child's separation from parents.